

Bezoekadres Leudalplein 1, 6093 HE Heythuysen
Postadres Postbus 3008 6093 ZG Heythuysen

rekenkamer **Leudal**

Aan de gemeenteraad van de gemeente Leudal
Postbus 3008
6093 ZG Heythuysen

Ons kenmerk JL/2025/02
Uw kenmerk
Behandeld door John Lommen
Telefoonnummer 0611600448
e-mail j.lommen@leudal.nl

telefoon 0475- 85 90 22
internet www.leudal.nl

datum 1 april 2025
verzenddatum 1 april 2025

Onderwerp Rekenkamerrapport Verbonden Partijen

Geachte leden van de gemeenteraad,

Hierbij ontvangt u het rekenkamerrapport Verbonden partijen en samenwerkingsverbanden.

Aan het rapport is de bestuurlijke reactie van het college toegevoegd.

In de presidiumvergadering van 15 april 2025 zal een procedurevoorstel worden besproken over het rapport voor bespreking in een commissievergadering en in een raadsvergadering.

Inleiding

Een belangrijk deel van de uitgaven van de Gemeente Leudal verloopt via Verbonden Partijen en Regionale Samenwerkingsverbanden. De besluitvorming met betrekking tot deze uitgaven ligt veelal niet in de handen van de gemeenteraad, maar vindt op verschillende wijzen plaats. Door deskundigen wordt vaak gewezen op een democratisch tekort met betrekking tot de besluitvorming over de middelen van deze Verbonden Partijen en Regionale Samenwerkingsverbanden. Echter, het zijn natuurlijk de Raadsleden zelf die dit democratisch tekort daadwerkelijk voelen of niet. Dit Rekenkameronderzoek gaat dan ook over Verbonden Partijen, hun besluitvorming en de gewenste betrokkenheid van de gemeenteraad van Leudal.

Doel en vraagstelling

Aan de hand van de geformuleerde probleemstelling zijn de volgende doel- en vraagstellingen voor dit onderzoek geformuleerd:

1. Het in kaart brengen van de Verbonden Partijen en Regionale Samenwerkingsverbanden bij de gemeente Leudal en daarbuiten, die betrekking hebben op de besluitvorming rondom de uitgaven bij de gemeente Leudal, onderscheiden naar samenwerkingsverbanden in het Sociaal Domein, Financiële Samenwerkingsverbanden en Functionele Samenwerkingsverbanden.
2. Het verwerven van inzichten over de financiële impact van deze samenwerkingsverbanden op de begroting van de gemeente Leudal.
3. Het verwerven van Inzichten over de besluitvorming binnen samenwerkingsverbanden.
 - a. Hoe komt deze besluitvorming tot stand?
 - b. Welke actoren en verbanden (partijen) zijn betrokken bij deze besluitvorming?
 - c. Wat is de beleving van de betrokken actoren (in brede zin) van dit besluitvormingsproces?

Conclusies

Verbonden Partijen en Samenwerkingsverbanden in Leudal zijn direct en indirect verantwoordelijk voor ongeveer 25% van de uitgaven van de gemeente Leudal. Uitgaven waarmee de raadsleden van de gemeente Leudal ook dienen in te stemmen aan de hand van hun besluiten over de jaarlijkse begroting. En waarop zij controle dienen uit te oefenen. Uit de gehouden enquête en groeps gesprekken komt een gelaten beeld naar voren. Dat wil zeggen dat het voor Raadsleden prettig is om van tijd tot tijd stil te staan bij de impact van Verbonden Partijen en Samenwerkingsverbanden, bijvoorbeeld door dit Rekenkameronderzoek, zodat duidelijk is welke partijen en verbanden er daadwerkelijk toe doen. Maar dat het bewustzijn er ook daadwerkelijk is, dat over deze 25% van de begroting weinig tot geen echte zeggenschap uitgeoefend kan worden. En dat daarmee sprake is van een aanwijsbaar democratisch tekort, dat zich in het bijzonder doet voelen ten aanzien van de Verbonden Partijen RD Maasland, OML en SML, en het samenwerkingsverband in het Sociaal Domein.

Het herstellen van dit democratisch tekort ligt de raadsleden van de gemeente Leudal aan het hart, maar zij kunnen dit niet alleen, ook omdat zij zich bewust zijn van de weinige invloed die ze daadwerkelijk hebben. Dit uit zich in onder meer uit hun inspanningen rondom Verbonden Partijen, waar de invloed groter kan zijn, zoals bij RD Maasland. Als ook de betrokkenheid van de diverse Raadsleden bij dit onderzoek van de Rekenkamer.

Kijken we naar de impact van Verbonden Partijen en Samenwerkingsverbanden op de mogelijke aandacht, tijd, of de mate van het democratisch tekort dat door de Gemeenteraadsleden van Leudal worden gevoeld, dan is er bij de meeste Verbonden Partijen en Samenwerkingsverbanden, geen groot gevoel van een democratisch tekort. Het gaat hierbij om alle financiële Verbonden Partijen, inclusief de BSGW, als ook organisaties als Keyport, het Routebureau, de IJzeren Rijn, Nazorg Limburg, WML en het Grenspark Maas-Swalm-Nette. Zelfs een organisatie als Westrom kent in het onderzoek een lage impact, maar dat kan ook het gevolg zijn van het ingezette beleid afscheid te nemen van de Westrom, waardoor vraagstukken rondom de Sociale Werkvoorziening niet actueel meer zijn.

De combinatie van de kwantitatieve en kwalitatieve analyse laat zien dat OML, SML, RUD en RD Maasland, alsmede het samenwerkingsverband in het Sociaal Domein blijvend de aandacht vragen en dat zij een hoge impact kent als het gaat om het democratisch tekort, zoals dat wordt gevoeld door de leden van de gemeenteraad van Leudal. Dit zal niet verrassend over komen, omdat deze Verbonden Partijen vaker de revue passeren. Echter, de mate waarin het democratische tekort blijvend wordt gevoeld zonder dat er enig zicht op verbetering is, is minder prettig voor wie democratische besluitvorming een belangrijke goed is.

Aanbevelingen

Op basis van de bevindingen, resultaten en conclusies in dit onderzoek, komen wij tot een aantal aanbevelingen, die kunnen leiden tot een verbetering van het democratische gehalte van de besluitvorming omtrent het budget dat uitgegeven wordt aan Verbonden Partijen en Samenwerkingsverbanden.

De eerste aanbeveling is om de besluitvorming rondom Verbonden Partijen en Samenwerkingsverbanden meer te formaliseren, zodat er duidelijke bestuurlijke en/of wettelijke kaders ontstaan van waaruit budgetuitgaven met betrekking tot Verbonden Partijen of Samenwerkingsverbanden genomen kunnen worden. Besluiten worden dan genomen op basis van een formeel mandaat van de raadsleden.

Dit zou het beste zo plaatsvinden dat dit onafhankelijk is van deelname in werkgroepen, omdat dit een niet-democratische voorselectie impliceert. Dit betekent dus dat alle raadsleden inbreng hebben.

Op deze manier is de besluitvorming ook niet afhankelijk van factoren als overtuigingskracht of soortgelijke persoonsgebonden factoren.

Naast de formalisatie van de besluitvorming met stemrecht, dient dit zo te gebeuren dat het stemrecht overeenkomstig is met de ratio van het aantal inwoners en financiële inbreng per gemeente. Dus, gemeenten met meer aantal inwoners die een hogere financiële bijdrage leveren, hebben ook een groter aandeel in de besluitvorming.

Een nabij voorbeeld betreft de besluitvorming met betrekking tot vraagstukken die de gemeentegrenzen overschrijden in de Stadsregio Parkstad Limburg. Daar besluit de Parkstad-raad, op basis van afvaardiging op basis van inwoneraantallen uit de gemeenten over gezamenlijke regionale vraagstukken, waartoe ook onderwerpen c.q. samenwerkingen aan de orde zijn, die in de gemeente Leudal onderdeel zijn van Verbonden Partijen of Samenwerkingsverbanden. Of waarbij vanuit een gemeenschappelijk mandaat gewerkt kan worden aan gemeenschappelijke vraagstukken, waardoor een individuele gemeente ook zelfstandig over haar eigen

deel/bijdrage/invulling kan beschikken, als dat zij als gemeente “meelift” op de bestuurlijke regionale infrastructuur. Ten noorden van Leudal is ook Brainport daarbij een voorbeeld, ook al is deze samenwerking van een veel grotere schaal dan die in Parkstad Limburg.

In Midden-Limburg kan dit ook worden vormgegeven door de Samenwerking Midden-Limburg bestuurlijk effectiever in te richten. Mede als gevolg van het werken met Regiodeals, waarvoor ook een transparantere wijze van werken en besluitvorming gevraagd is. Investerings in een democratischer SML, in samenhang met een daadwerkelijk effectieve uitvoering van de Regiodeal, kunnen op deze wijze leiden tot andere invullingen van Verbonden Partijen, zoals binnen het Sociaal Domein, Bedrijventerreinen en de Circulaire Economie. Invullingen waarbij tevens een (gedeelte) van de gemeenteraad, gezamenlijk met andere afvaardigingen, haar rol kan vervullen, waardoor regionale collectieve goederen en verbanden daadwerkelijk hun vruchten kunnen afwerpen. Waartoe ook een lager democratisch tekort bij Verbonden Partijen, die wellicht beter op regionaal niveau gecontroleerd kunnen worden. Een belangrijk doel om na te gaan bij de effectuering van de Regiodeal Midden-Limburg.

Ten tweede, om onafhankelijkheid te garanderen, moet het eigenlijk onmogelijk zijn dat een betreffende persoon met “twee petten op” deelneemt aan de besluitvorming. Dat wil zeggen, een wethouder of raadslid kan niet ook bestuurslid zijn van een Verbonden Partij of Samenwerkingsverband. Of als dit bestuurlijk echt onmogelijk is, dat bestuurders transparant verantwoording afleggen over hun mandaat, zodat de gemeenteraad via haar controlerende rol een indirecte wijze van democratische controle over de begrotingsuitgaven heeft. Een dergelijke verantwoording zou onderdeel moeten zijn van de jaarlijkse begrotings- en verantwoordingscyclus. Als laatste staat het gebrek van inhoudelijk inzicht en de daaraan gerelateerde ondoorzichtigheid centraal. Een probleem dat in het onderzoek vooral naar voren komt met betrekking tot het Sociaal Domein. Daardoor kan het gebeuren dat veel geld wordt uitgegeven aan services die onvoldoende kwaliteit kennen, of juist te eenzijdig en daardoor ook te duur zijn ingericht. Daarom is het advies om voor inhoudelijk ingewikkelde onderwerpen, een onafhankelijk adviescommissie in te richten op

gemeentelijk of regionaal niveau. Als het gaat om het Sociaal Domein, kan zo'n adviescommissie bestaan uit experts vanuit landelijke maatschappelijke organisaties en universiteiten, die op een onafhankelijke manier en vanuit gedegen expertise een standpunt kunnen vormen over de kwaliteit van het aanbod, welke ten dienste staat van de gemeenteraad. Een vraagstuk waarover ook de Rekenkamer(s) van de verschillende gemeenten zich zouden kunnen buigen.

Voor vragen naar aanleiding van dit onderzoek kunt u terecht bij de secretaris van de rekenkamer, J. Lommen.

Met vriendelijke groet,
Mr. J.J.P.M. van Hout
Voorzitter rekenkamer Leudal

Namens deze,
J. Lommen
secretaris rekenkamer Leudal.

i

ⁱ Bijlage: Rapport Verbonden Partijen, Regionale samenwerkingsverbanden, het Besluitvormingsproces bij de Gemeente Leudal met daaraan toegevoegd de bestuurlijke reactie van het college.